De heiligen ontwaken

Jacques Schreurs

bron
Jacques Schreurs, *De heiligen ontwaken*. Het Heiligdomsvaart-Comité, Maastricht 1934

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/schr014heil02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

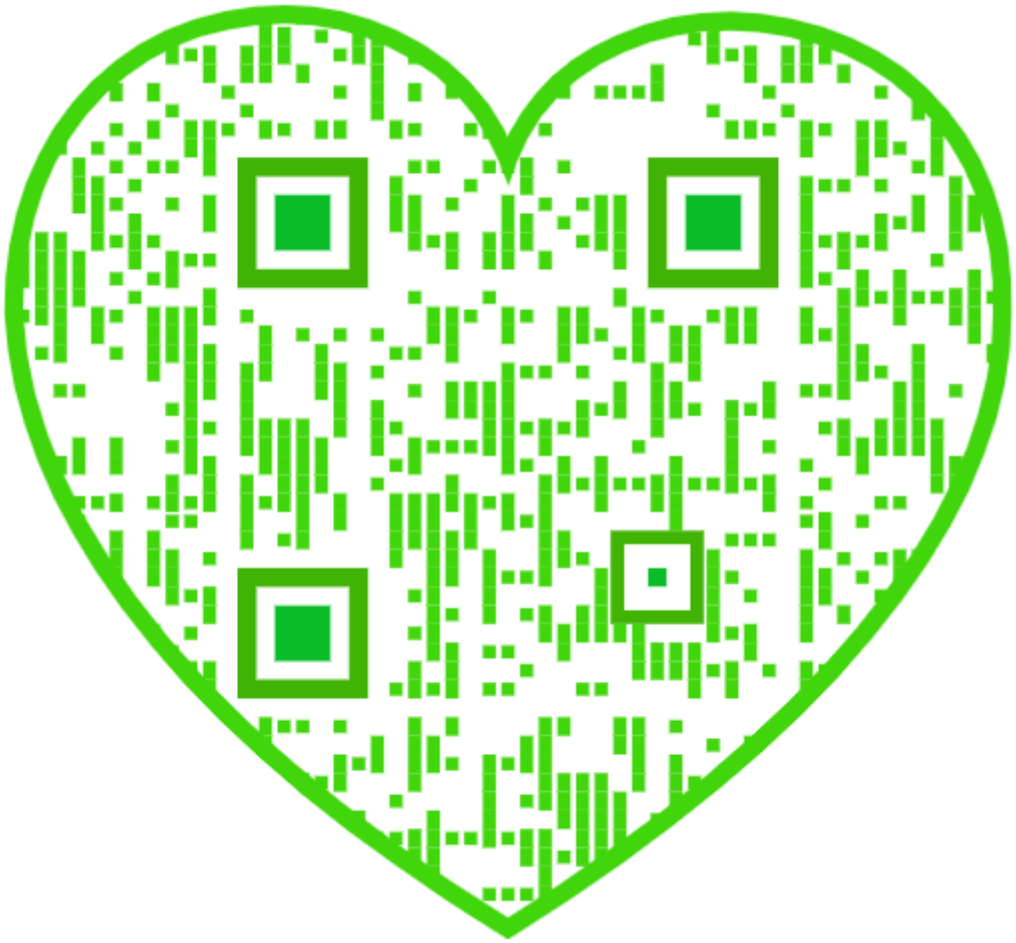

'ut sit memoria ejus in benedictione
et ossa ejus pullulent de loco suo-'

Spelers.

DE DOOD
DE ONGEBOREN LEVENS
VERWAARLOOSDE KINDEREN
WERKLOOZE JEUGD
WERKLOOZEN
MOEDERS EN VROUWEN
DE VERZADIGDEN
DE KAPITALIST
DE PHILOSOOF
DE WOORDVOERDER I
DE RUITER OP 'T WITTE PAARD
EMMANUEL
KRUIS-RIDDERS
KRUIS-TOCHTERS
KRUIS-KINDEREN
DE WOORDVOERDER II
DE KONING
DE PRIESTER
DE ZANGER
SINT SERVAAS
HEILIGEN
ENGELEN.

Verantwoording

Twintig eeuwen geleden bracht een Kind den vrede,
en er is geen vrede,
want het leven wreekt zich bloedig op den mensch,
omdat de mensch het leven bloedig geschonden heeft.
Er is geen vrede op aarde
omdat er voor millioenen geen brood is
en er is geen brood omdat er geen vrede is:
en zonder beiden kunnen zij niet leven; -
en de os en de ezel zijn gelukkiger dan zij -
en zij vloeken het leven, dat onvruchtbaar voor hen is
en zij vluchten de aarde, die onbewoonbaar voor hen is
en zij zoeken den vrede, waar die onvindbaar is
en een brood, dat niet eetbaar is:
maar, er is geen vrede - en haar ster wordt al kleiner
naarmate de wijzen der aarde verder afdwalen uit haar vallicht:
van het Huis des Broods - waar de Vrede geboren is -
naar de Stad van den Sanhedrin en den Heiden.
En de ster verdwijnt als de wijzen der aarde over de boeken buigen
en den vrede zoeken in menschen-wijsheid in plaats van daar
waar het Woord: Vleesch werd en het Vleesch: Vrede; -
Maar de os en de ezel schijnen wijzer dan zij!
En rond de kribbe van den Vrede
En aan de kribbe van het Brood
staan wij: de harten vol vrede,
de handen vol gaven,
de oogen vol licht,
de mond vol Brood,
verlegen met onzen vrede,
waarom de wereld verlegen is!
En daarom zullen wij gèven, belijden en getuigen moeten:
dat wij het kind houden, voor allen die aanschouwen willen,
dat wij den vrede vonden, voor de millioenen die vragen,
dat wij het brood breken, voor allen die leven willen; -
dat de aarde niet onbewoonbaar, maar de mensch onherbergzaam is
dat het leven niet onvruchtbaar, maar de mensch onvruchtbaar is:
als hij niet geënt staat op Hèm, die de Wijnstok is,
en niet hersteld wordt in Hèm, die het Leven is!

En daarom zullen wij:
ons zelf herstellen in Hem en bloeiende ranken zijn
en de heiligen in ons doen ontwaken;
de stem van den Roeper in de wildernis
doórgeven over de daken
en zijn vuren wil gestalte geven in spelen;
en wij zullen den innerlijken luister der Kerk naar buiten keeren
en hare schatten uitstorten op de pleinen,
en het Evangelie openleggen in de straten.
De nood leert ons spelen - en spelend bidden wij en bouwen wij:
Vanuit het Huis des Broods
den Vrede op aarde:
in nomine Domini
et Stella Duce
feliciter!

De heiligen ontwaken
Een schouwtooneel in zeven tafereelen.

Eerste tafereel.

uit de krocht, in den voet van het tweede speelplan, rijst de Dood in de gestalte van een herder en, staande op zijn staf, beheerscht hij het eerste lagere speelplan en spreekt:

DE DOOD.
Een stroom van leven, levensmoe,
Stuwt immerdoor mijn diepe schaapstal toe
Naardien, o menschheid, zelfs de hondjes derven
De kruimels van Uw disch en sterven -
En er voor Lazarus geen eten is...

Het leven is in zijn structuur geschonden
En in zijn rythme hopeloos verstard,
Daar dieper steeds de geest verzinkt in zonden,
Wanneer hij met het bloed niet blijft verbonden
En niet gevoed wordt door het kloppend hart.

uit het derde speelplan, de kerk, klinkt orgelspel en het 'Regem cui omnia vivunt venite adoremus' - en van twee kanten naderen in witte kleeren, de ongeboren levens en verdwijnen achter de Dood in de duisternis der krocht...

DE DOOD.
Menschheid aanschouw: die, vóór hun minne monden
Om leven en om voedsel vragen konden,
In schrikkelijk zwijgen aan u ondergaan;
En hoor het mateloos geweeklaag aan
Van die geen leven vroegen en geen zonden;
Hun sombere tocht kent dag noch dageraad,
Voor deze dooden luiden geene klokken;
Zij zijn de sneeuw, die, in millioenen vlokken,
De zwarte muur der eeuwigheid beslaat.
Het is uw schuld, want kilte was het vuur

Waarvan zij, voor zij leefden, klappertanden;
En gij sloegt God zijn spiegel uit de handen
En door uw schuld ontaardde de natuur.
Gij noemt mij dood, o menschheid en zeer koud
En ik ben dood en kilte en diepe nacht -
Maar voor ùw schuld heb ik een huis gebouwd
En voor ùw schande ben ik moederzacht.

kinderen nu, in lompen, jongens en meisjes, met gebroken speelgoed, sommigen met maskers voor.

DE DOOD.
Voor kinderen is die toegang daar verboden!

KINDEREN.
Buurman, een wondere duif is ons ontvloden;

MEISJES.
Een duif zoo wit als jij wel nimmer zag!

JONGEN.
Ik geef mijn paard als ik daar binnen mag,

MEISJE.
En ik mijn pop als ik de duif mag vangen;

JONGEN.
Ze vloog zoo gloeiend: heilig langs mijn wangen,

MEISJES.
En van haar glans stond heel de wereld stil;

DE DOOD.
Dàar is de dood! -

MEISJE.
En waar is dan hàar til?

DE DOOD.
Misschien bij Sint Servaas!

MEISJES.
Misschien in God...?

MEISJE.
Baas, ik ben Lompen Liesje uit het krot;
Ik zou de duif daarachter graag gaan jagen

En Sint Servaas en God om werk gaan vragen
Voor vader, die mij vloekt en moeder slaat;

JONGEN.
En ik ben maar een boefje van de straat,
Laat mij daarachter, goede baas, haar zoeken
Voor mij en allen die maar aldoor vloeken
Omdat zij honger hebben en verdriet...

DE DOOD.
Hoort! Die daarheen gaan, kinderen, keeren niet!

KINDEREN.
Hier is geen plaats voor ons en ook geen brood.

LIESJE.
Baas, kom! hier is mijn pop!

JONGEN.
Hier is mijn paard!

(beiden verdwijnen)

DE ANDEREN.
De duif te vinden is wat speelgoed waard.

DE DOOD.
Daar gaan ze, o Leven, warm nog van uw schoot,
Naar waar zij Duif en Lam als speelgoed vinden.

JONGE MANNEN.
Ontvang ons, zwarte boom, wij zijn je vrinden!
Jou schaduw, dood, is onze laatste lust:
Wij willen drinken en verzuipen in jou rust,
En vrede, vrede, matelooze vrede...
Wij zijn teveel... hebben te veel geleden!

JONGE MEISJES.
O Ben jij daar, jij, zwarte bruidegom!...
Wat ben je koud - ach Dood, wat doe je stom...?

DE DOOD.
Ik riep u niet!

DE MEISJES.
Wij hebben joù geroepen!
Verkleumde stumpers, Leven, van uw stoepen
en roekloos smachtend om een eerlijk deel!
Neem! neem ons, bruidegom, wij zijn te veel -
En geef ons vrede, vrede, zwaar en diep!

MOEDERS EN VROUWEN.
Ben jij het zwarte water, dat ons riep?
Geef ons dan vrede in jou zachte armen...

DE DOOD.
Ik gèef hem niet!

ALLEN.
Geef ons dan jou erbarmen?

DE DOOD.
En gèen erbarmen!

ALLEN.
Jou vergetelheid? -
Jou stilte, water, die je open spreidt
En langzaam sluit, gelijk een mond die zwijgt.

MOEDER.
Kom geef je aan den mond, die naar je hijgt!

MOEDERS.
Het moederschap is ons tot straf geworden!

VROUWEN.
De bloemen onzer maagdelijkheid verdorden! -
Kom, geef je, dood; en wil ons vrede geven...

ALLEN.
Dood! geef ons vrede!

DE DOOD.
Vraagt hem aan het Leven! -
En aan u zelf!

ALLEN.
't Was àl om niet gevraagd!
't Was steeds vergeefs op zoo zoet wild gejaagd;
Wij joegen zonde en slijk en bittre haat!

DE DOOD.
Zocht gij den vrede ook in uw geweten?
En zocht gij evenwicht en regelmaat?

ALLEN.
Och Dood, wij hebben allen zin vergeten
En alle goed, o dood, en alle kwaad...

DE VERZADIGDEN.

(hun geld wegwerpend)

Hier schepsels! bidt daarvoor éen miserere;
Dit is voorwaar, ons laatste restaurant!
Geen onzer denkt van hier nog weêr te keeren.
Want wij zijn vol van lust en leeg gebrand;
En moe van vrouwen en van heeren
En moe van wil en doodmoe van verstand -
Hier, honden, bidt voor ons een miserere:
Bij Dood, voorwaar, is 't laatste restaurant!
Dood, doe ons open voor nog èen coctail,
Voor wij gaan slapen bij je doode vrouwen;
Het leven hangt ons meters uit de keel.
Hier, honden, die om ons niet hoeft te rouwen:
't Rampzalig overschot van gansch ons deel!
Dag maan! dag sterren! leeft maar kuisch:
Wij groeten jou! wij zijn voor eeuwig thuis!

DE DOOD.
Gaat binnen, heeren, maar vergeet het niet:
Dra komt de baas, die u de nota biedt.

WERKELOOZEN.
De handen tasten naar hun zin en reden,
De voeten naar de reden van hun gaan,
De dadenkracht verdorde in onze leden:
Wij zijn teveel -!

DE DOOD.
Durft weer het lèven aan!

DE WERKELOOZEN.
Wanneer wij durven noemt men ons verwaten,
En elke durf wordt haast met bloed betaald;
Op kille bajonetten van soldaten
Wordt, keer op keer, ons heete bloed onthaald!

DE WOORDVOERDER.
Het Leven drijft ons in jou schutse, Dood!
Hier zijn wij: zonder zin en zonder waarde:
Niets, niets dan ballast, afbraak, levensschroot. -
Om nog een plaats in deze oude aarde,
Die ons, verworpen, in jou afgrond stoot!
Open je poorten voor de legioenen
Van honderd-duizenden en millioenen
Die, geestelijk gestorven, in den nood
Der tijden toevlucht zoeken in jou vrede...

SOMMIGEN.
Het Leven heeft ons op het hart getreden!

ANDEREN.
Een schuld van eeuwen is op ons gelaân!

ALLEN.
Van alle levensleugens, van elk heden
Zijn wij voorgoed verzadigd en voldaan!

SOMMIGEN.
Wij zijn verzaad van stelsels en traktaten
Als broedsels van den stof geworden geest;
Wij stempelen en stumperen en haten...

ALLEN.
Een hopeloozer uur is nooit geweest!

DE WOORDVOERDER.
Wij worden met belofte' in toom gehouden
Van medicijn die kwaal en kwaad geneest,
Maar alles donkert en de dag, de gouden,
Breekt nimmer aan! -

ALLEN.
En nimmer wordt het feest!

DE WOORDVOERDER.
Door vuur en bloed, verhongerd en verhangen,
Ontmand, ontmoedigd, geestelijk ontkracht,
Geven millioenen zich aan jou gevangen -
En aan jou duister, dood!

ALLEN.
En aan jou nacht!

DE DOOD.
Maar in mijn nacht ontwaken pas de oogen
En schouwen zij in 't schaduwlooze Licht,
Waarin, op 't lood, elk zijn wordt afgewogen
En ieder naar zijn werken wordt gericht!

DE WOORDVOERDER.
Ons woôrd zal zijn:

ALLEN.
Wij waren overbodig
Daarginds in uw verboden paradijs;

Wij stonden leeg en niemand had ons noodig:
Overproducten, zonder waarde en prijs!

SOMMIGEN.
Wij waren naakt en niemand die ons kleedde,

ANDEREN.
Wij hadden dorst en geen heeft ons gelaafd,

ALLEN.
Wij hebben onrecht en veel smaad geleden
Om 't beetje brood, dat ge ons te eten gaaft!

SOMMIGEN.
Bestendig in gevangenschap, gebonden
Met handen en met voeten aan het kwaad:
Vindt elke schuld haar vrijspraak in de zonde,
En elke straf haar eigen advokaat!

DE WOORDVOERDER.
O Transperante Dood! àl te doorzichtig
Van 't schaduwlooze Licht dat jou verslindt:
De gansche Menschheid is om ons strafplichtig:
De Zonden-Moeder, Dood, en niet het Kind!

ALLEN.
Open je poorten, Dood, en laat ons komen
Daar wij het schaduwlooze Licht niet schromen -
In uwen vrede!

ALLEN, OOK VORIGEN.
Laat ons komen. Dood
En geef ons vrede in jou warme schoot!

DE KONING.

(in Koningsmantel met bolhoed)

Ik heb mijn kroon verloren in het bloed
Der slagvelden, waar onze helden streden;
Mijn hoofd wordt niet beschut door eenen hoed -
Dies laat het rusten, Koning in ùw vrede:
Dit is mijn laatste, koninklijke wensch!

DE DOOD.
Sta op ten leven, Koning, en wordt mènsch!

DE PRIESTER.
Een vierde van mijn heerde ging verloren,
Tweeduizend jaar bijna was ik haar hond,
Tot zij opeens mijn woord niet wou aanhooren,

Tot zij opeens mijn stem niet meer verstond:
En ik haar vacht van wolven zag geschoren
En ik haar rul en wee van klauwen vond;
De lach van Satan schatert in mijn ooren,
Twee duizend jaar bijna was ik haar hond
En zoek nu vrede voor mijn diepste wond...

DE DOOD.
Het leven wordt uit leven slecht geboren;
Rijs op dan herder en wordt weer haar hond!

DE KAPITALIST.
De Tijd, met hamers en houweelen, sloopt
Den ringwal, waar ik mijn goed heb opgehoopt!
Waar berg ik mij, daar ik in bank noch huis
Meer veilig ben, - dan in jou safe, jou kluis?

DE DOOD.
Wat zegt die Man van voor twee duizend jaar,
Toen Hij het oog der heemlen had gemeten,
Van jou bagage, arme bultenaar...?

DE KAPITALIST.
Ik heb dat woord en ook dien Man vergeten!

DE DOOD.
Ziedaar, de sleutel tot mijn safe...

DE KAPITALIST.
De strop? -

DE DOOD.
Eèn ging je vóór reeds en hij hing zich op;
En beiden ga je even zwaar beladen:
Omdat hîj Christus, jîj zijn broeder hebt verraden!

ALLEN.
Dood, laat ons moedeloozen in jou vrede!

DE DOOD.
Het Leven roept u tot een nieuw begin!

ALLEN.
Het heeft ons lang reeds van zijn streng gesneden!

DE DOOD.
Het keert tot u, - gij tot het Leven in!

ALLEN.
Wat is een mensch en wat is nog zijn waarde?!

DE DOOD.
Een nieuwe ordening herstelt zijn zin!

ALLEN.
Een nieuwe orde en een oude aarde?!

DE DOOD.
Een nieuwe aarde en een nieuw begin!

ALLEN.
Aan wie haar vruchten? - Aan wie niets? - Wie veel?

DE DOOD.
Aan allen die gelijkelijk haar bouwen!

ALLEN.
Aan meesters en aan knechten elk hun deel?

DE DOOD.
In ruime broederschap en sterk vertrouwen!

DE WOORDVOERDER.
Wie zal dien chaos ordenen en toomen?

DE DOOD.
De Almachtige Duif heeft dezen reeds bevrucht,

DE KINDEREN.
Mannen, de Duif is over ons gekomen!!

DE DOOD.
En Gods ontferming pavoiseert de lucht!

MOEDERS EN VROUWEN.
Een nieuwe zondvloed zal uw redding blijken!

DE DOOD.
Een nieuwe Noach bouwt ook ùw behoud.

ALLEN.
En uit den zondvloed rijzen nieuwe rijken?

DE DOOD.
En nieuwe rijken worden nieuw bebouwd!

ALLEN.
Vol nieuwe takken en vol nieuwe taken?

DE DOOD.
Vol schoone wijsheid - wijze ommekeer!

ALLEN.
Wie zal het wijs en goed met allen maken?

DE DOOD.
Een nieuw geslacht, een jong, stampvoetend heer.

MANNEN.
Dood! Dood! Jou rijk ligt over alle daken
En hangt op allen als een schaduw neer!

DE DOOD.
Een nieuwe aarde reeds is aan 't ontwaken,
Een vuren dag breekt door mijn schemer aan!

WOORDVOERDER.
Bloemrijke Dood! - dat al zijn groote zaken,
En groote dingen worden traag gedaan!

DE DOOD.
Al moesten zelfs de Heiligen ontwaken
En hun relieken langs de pleinen gaan!

VROUWEN.
De zuivere extase van je oogen
Is veel te schoon, Dood, veel te Katholiek...

KINDEREN.
De Witte Duif is langs ons hart gevlogen!

MANNEN.
Wij hebben honger, Dood, en zijn dood-ziek.

DE DOOD.
De dag komt, die u allen zal genezen!

ALLEN.
Maar, vóór zijn zon ter kim is opgerezen,
Vindt hij ons allen in een donker rijk;

VROUWEN.
Is daar nog uitkomst, Dood, uit zooveel slijk,
Waarin wij lager, altijd dieper zinken?

DE DOOD.
Geen schuld of daar is boete, hàar gelijk:

JONGE MANNEN.
Dood! help ons hongeren!

JONGE VROUWEN.
Dood! Laat ons drinken!

DE DOOD.
Dàar is het Leven en daàr is het brood;
En daàr de bronnen... ik ben slechts de Dood!

ALLEN.

(zich keerend tot de levenden)

O Levenden! erkent uw eigen bloed
En uw gestalte in ons verkommerd wezen...

MANNEN.
O Leven! Leven! 't is niet goed, niet goed
Dat gij de vreugden deelt en wij de vreezen

KINDEREN.
Zij blijven stom!

DE DOOD.
Roept luider!

ALLEN.
Het is kwaad,
Dat gij ons uit uw midden koud verbande...

JONGE MANNEN EN VROUWEN.
Dat gij ons prijs gaaft, Leven, aan de straat,

MANNEN.
Dat gij een ringwal bouwde om de standen,

WOORDVOEDER.
Dit duister hart, dit proletariaat
O Leven, is ùw schuld en uwe schande!
En deze kreten duren tot ùw smaad...

KINDEREN.
Zij hooren niet!

MEISJES.
Zij hadden nimmer ooren!

EEN JONGEN.
Het bloed van Abel schreeuwt tot God om wraak,

ALLEN.
Het is ùwe zonde, Kaïn, en ùw zaak!

MOEDERS.
Geen druppel bloed gaat ongestraft verloren!

JONGE MANNEN EN MEISJES.
O Leven, dat wij hebben lief gehad
Als 't bloed zijn bloed en wij nu mateloos haten,
Omdat wij, uitgedreven uit uw stad,
Als een rebellie razen door uw straten!

MOEDERS EN VROUWEN.
Hoe schandelijk hebt gij ons neergedrukt;
En ach! wat helpt het ons dat wij nog klagen:
Een heilge kroon is van ons hoofd gerukt
Een schoonste droom ligt diep in ons verslagen!

VROUWEN.
De liefste geuren hebt gij wild gespild
En ach! wat helpt het dat zelfs Engelen treuren:
Verslagen is ons schutsscherm en ons schild -
De schaamte en de diepste aller kleuren!

MOEDERS.
Scharlaken schande!

VROUWEN.
Ontuchtig Babylon!
Met parelen en goud gekleedde zon,
Maar van het bloed der martelaren dronken...

MOEDERS.
O Vat vol gruwelen!

VROUWEN.
O, gruwelijke stad!
Omgordeld met geweeklaag, zonden zat -
De glorie van uw hoofd is gansch verblonken!

KINDEREN.
Uw kinderen vroegen brood!

ALLEN.
Gij gaaft het niet!

JONGEREN.
Zij vragen drinken en gij laaft hen niet!
Uw bronnen zijn verdroogd en uw fonteinen;

MANNEN.
En uit uw daken stijgt als luie rook
Uw ongerechtigheid, daar, - draak en spook -
Ge uw kinderen verplettert op uw pleinen!

WOORDVOERDER.
Om geld en goed ontketent gij oorlogen
En, als een spin, vol bloed en buit gezogen,
Spint gij, naar uw sinistere metriek
van kruisen en kwadraten en van kringen,
't Vervloekte web van uw verkwikkelingen
En grondelooze, goddelooze politiek!

Het tweede speelplan vult zich: moderne leeken-apostelen, Credo-Pugno mannen, met vanen en K.J.V.; J.W.'ers enz. enz. - allen staan in een stralend licht - rustig en groot.

Het eerste speelplan verdonkert langhaam.

ALLEN.
Wee ul Wee u! want eenmaal breekt de dag
En hij zal gròòt zijn, Stad, dat met één slag,
Gij als een molensteen wordt nèergesmeten;
Geen lied, geen dans wordt meer in u gehoord,
Gèen claxon, géén sirene en gèen woord:
Daar gij vergaan zijt, dwaas, en zèer vergeten.

Tweede tafereel.

MEISJES VAN PLAN II.
Dàn, uit het bloed der martelaren,
Schept God de nieuwe dag:
Een nieuwe reeks van weken, maanden, jaren
En 't nieuwe leven als èen lach!

MANNEN VAN II.
Dàn: uit den chaos stijgt de jonge aarde
Vol geur, vol vruchtbaarheid,
Waarin het zaad, dat ééne hand vergaarde,
Tot bloemen, vruchten en tot brood gedeijt!

KINDEREN VAN II.
De witte Duif is door ons hart gevlogen,
Broeders, ons hart brandt!
Dra keert zij weer - dan schouwen álle oogen -
En dan aanschouwen wij het land!

MANNEN VAN I.
Houdt op! 't Zijn droomen; totterdood bedrogen
Zijn wij door dròomen! geen pond brood
Werd ons voor duizend droomen afgewogen...

KINDEREN VAN I.
De Duif! De Duif is door ons hart gevlogen!

ALLEN.
Bedroomd, bedrogen zijn wij tot den dood!

WOORDVOERDER.
Hoort ons!

ALLEN.
De wereld is voor òns voorbij!

WOORDVOERDER.
En elke droom, waarmede men ons paaide,
Eens als vergif en dàn als snoeperij:
De wereld draait zooals zij eeuwig draaide
En oòk de wereld draait voorbij...

ALLEN.
Voorbij!!

WOORDVOERDER.
Met al ons leed waar nooit een haan naar kraaide,
Met alle illusies, die als loof verwaaiden...
En eeuwig zullen dervers zijn als wij

ALLEN.
Als wij!!

WOORDVOERDER.
En eeuwig zal er onrecht zijn en zonde,

VROUWEN.
Zonde!!

WOORDVOERDER.
Zal de een de handen aan zijn broeder slaan:
De èen zal de winnaar zijn en èen steeds de gewonde
En èen de heerscher, èen de onderdaan.
Dezelfde machten en dezelfde gronden
Beheerschen elk bezit en elk bestaan;
Want daar waar menschen wonen, leven honden,
Zoolang de mènsch een dier is - wel verstaan!
Voor elken plicht wordt uitweg wel gevonden,

VROUWEN EN MOEDERS.
En alle schoon wordt roekeloos geschonden,

ALLEN.
En alle goedheid van haar glans ontdaan!

MOEDERS.
Want allen zijn wij van de slang gebeten
En mèt het bloed stroomt haar onzalig vuur
Door alle schakelen...

ALLEN.
Door gànsch de keten!

MOEDERS.
En onweerstaanbaar tot het laatste uur!

WOORDVOERDER.
De Mensch blijft mensch: versplinterd en gespleten,
En sterker dan zijn wil heerscht de natuur,
Zijn wezen machtiger dan zijn geweten,
En, mateloos van hebzucht aangevreten,
Zijn denken smal, zijn leven kort van duur.
.....
Droomt niet van nieuwe vormen, nieuwe banen,
Want iedere nieuwe orde vindt: den mènsch;
De sterkste wetten blijven ijle wanen,
En de herordening der dingen blijft een wensch,
En deze aarde blijft een dal van tranen,
Vol woordenpraal en wapperende vanen...

ALLEN.
Maar ook: dit dal van tranen heeft een grens!!

WOORDVOERDER.
Hoort ons: de wereld is voor òns vergaan.

ALLEN.
Want wij vergaan!

WOORDVOERDER.
En vóór de eeuwige bazuinen blazen,
De Witte Ruiter door de wereldwei zal razen -
Gaan wij...

ALLEN.
Harop!

WOORDVOERDER.
De doodentrommels slaan!

ALLEN.
Harop! Harop!
De doodentrommels slaan,
De Dood voorop,
De Dood vooraan:
De wereld is vergaan!

plots, in een groot licht, verschijnt, midden op het tweede speelplan, de apocalyptische Ruiter op het Witte Paard.

ALLEN VAN PLAN II.
Koning der Koningen en Heer der Heeren!

ALLEN VAN PLAN II.
Geef ons den vrede! Ruiter, miserere!

KINDEREN.
De Duif!

ALLEN.
Den Vrede!

KINDEREN.
De Eeuwigheid te paard!

DE WITTE RUITER.
Ik ben de Witte Ruiter van den Vrede,

Maar voor mijn hart den grooten vrede baart,
Moet eerst mijn oorlog worden uitgestreden!
Aanschouwt: met bloed besprenkeld zijn mijn kleeden
En in mijn mond het fel, tweesnijdend zwaard!

MANNEN VAN II.
Daar wij gelooven, Koning, strijden wij!

VROUWEN EN MEISJES.
Daar wij beminnen, Christus, lijden wij!

ALLEN.
En uwen vrede, God, verbeiden wij!

De ruiter verdwijnt en in zijn plaats rijst een monumentaal kruis.

ALLEN.
Staat opl Staat op!
De helle trommels slaan:
Het Kruis voorop,
Het Kruis vooraan,
Waarin wij winnen gaan!

Derde tafereel.

MANNEN.
Geen kruis! geen oorlog meer en gèen gedruisch;
Maar diepste rust en allerdiepsten vrede!

ENKELEN.
Het kruis heeft ons verraden, plat getreden!

ALLEN VAN I.
Geen zegepraal, geen vrede dan in 't kruis!

ALLEN VAN II.
In elken oorlog zijn wij overwonnen:
De wereld is voor ons voorbij - vergaan!

ALLEN.
En in òns is de wereld weer begonnen:
Wij zien het Land; de nieuwe Dag breekt aan!

JONGEREN VAN I.
Ziet gij het Land? -

JONGEREN VAN II.
Wij hebben het aanschouwd!

MANNEN EN VROUWEN.
Wij zien het land in zonde en wee verdronken!

MANNEN VAN II.
Wij zien het uit de Ark van ons behoud!

KINDEREN VAN I.
De Ruiter heeft de wereld droog gedronken!

KINDEREN VAN II.
Een nieuwe Aarde hebben wij aanschouwd
En blinkend zien wij hare toppen rijzen,
En wuivend in de gouden Paaschzon staan!

MANNEN EN VROUWEN.
Wij zien het land vol krotten en paleizen
En weten het vol dwazen en vol wijzen
Vol sluwen en vol slaven en vol waan...

JONGEREN.
Wij zien het land vol mijnen en fabrieken,
Vol beurzen en vol banken en vol bars,
En weten het vol ziekten en vol zieken
En vol onmondigen en martelaars!

ALLEN VAN II.
Diè aarde is veroordeeld en verwonnen;
Diè wereld is voor ons voorbij - vergaan!
Uit diepe aderen zwelt en volle bronnen
Een nieuwe orde en een nieuw bestaan!

MOEDERS.
Waar 't eene kind geweerd wordt van de borsten
Wijl 't ander steeds de moedermelk vermorst?

VROUWEN.
Waar d'een verbrast waar de ander naar moet dorsten?

MANNEN.
Waar d'een het brood krijgt, d'ander steeds de korst?

ALLEN.
Ai! daar waar slaven zijn, daar leven vorsten
En daar waar slaven slaven, zal men slàan!

ALLEN VAN II.
Dàt land, diè wereld is voorbij! - vergaan!

MANNEN VAN II.
Een schoone aarde, nog voor u verholen
Rijst gloednieuw uit den mateloozen vloed;
Met wijze langzaamheid maalt reeds Gods molen
Het oude land bewoonbaar weer en goed!

ALLEN VAN I.
Vol raderen, vol razernij en roet?

ALLEN VAN II.
Wij bouwen d'aard vol ijzeren verhalen,
Vol stalen wijsheid en kristallen gloed
En strooien handenvol van kathedralen
Als steenen bloesems aan haar voet!

KINDEREN.
Dan vullen met gejubel zich de dalen
Omgorden zich de heuvelen met geschal,

GROOTERE JONGENS EN MEISJES.
Van arbeidsvreugde uit de glazen zalen,
Waarin de Mensch niet langer wordt vermalen,
Maar zich zíjn koningschap herinneren zal!

MANNEN VAN I.
De geest blijft bouwen en de geest blijft dwalen:
Aan alle opbouw vreet een vroeg verval!

MANNEN VAN II.
De ruime geest van broederschap gaat dagen
In sterke goedheid en in goede tucht
En, naar de wet van wegen en van dragen,
Wordt eerst de brug van mensch naar God geslagen
En elke klove verder overbrugd;

En er zal vrede zijn en welbehagen
En er zal licht voor allen zijn en lucht!

WOORDVOERDER.
Maar aan dièn vrede zullen wormen knagen
En 't leven wordt weer: de bedorven vrucht!

MANNEN VAN II.
Geen sterk-omwalde klassen meer en groepen,
Maar 't vrije leven als een open plein;
Eèn eenheid van bedrijven en beroepen -
En er zal zegen - en verzoening zijn!

VROUWEN.
Oôk voor wie 's avonds hunkeren op de stoepen
En 's morgens krimpen in een bed van pijn..?

MOEDERS.
Oôk voor wie schamel zijn en zeer geschonden...?
Zou oôk voor hen er nog verzoening zijn?

MEISJES VAN II.
O! Daar is Eèn, die aller diepten weet
En die gèen hart vergeet en ook gèen zonde

MOEDERS EN MEISJES VAN I,
't Verloren paradijs - hebt gij 't hervonden?

MEISJES.
Wij zijn op reis!

WOORDVOERDER.
Alom vindt gij het leed,
Want overal zult gij den Mensch eerst vinden;
En zijn natuur zít diep onder zijn kleed
Met tanden, nagels, klauwen en gezwinde
Instinkten en tot rooverij gereed.
En altijd zullen zienden zijn en blinden,
Een vrouw die offert en een man die eet
En altijd weer is Abel de beminde
En Kaïns voorhoofd nat van bloed en zweet...

ALLEN VAN II.
Maar Kaïn is door Abel overwonnen!

ALLEN VAN I.
En elke dag wordt Abel overmand!

WOORDVOERDER.
Gij ziet het land vol schoone horizonnen:
Ziet éerst den mensch en pas daarna het land;
En als gij nieuwe aderen en volle bronnen
Ontdekt hebt in zijn zompen en zijn zand,
Verzekert hen, verzegelt ze met sponnen:
Want in één mensch schuilen steeds tien spionnen
En elk vergif schuilt in een menschenhand.

MANNEN VAN II.
Wij zien den mensch herboren, herbegonnen:
Den vertikalen mensch, in schoonen stand.

MANNEN VAN I.
Neen! vóór de aarde moet de mensch genezen:
Aanschouwt den mensch: wat zegt gíj van den held, -
Wat zegt gij van zijn doel en van zijn wezen
En van zijn middelen en zijn geweld...?

MANNEN VAN II.
Dat hij gestorven is en weer verrezen,
Dat hij begraven is en gansch hersteld:
Want door één striemwond is hij eens genezen
En door één dood op slag terneer geveld.

MANNEN VAN I.
De dwaze mensch! - steeds bouwend en steeds brekend...

JONGEREN.
Een satyr en een kind!

VROUWEN.
Een grijns... een groet...

ALLEN VAN II.
Met dezen dwaas is feilloos afgerekend:
Twintig eeuwen ligt zijn vonnis reeds geteekend,
Zijn bloed is weer herboren uit het Bloed,
Dat, zegenend op zijnen schedel leekend,
Weer alles zuiver maakte en alles goed!

MEISJES.
Het is het Bloed, dat allen lust verzaadde
En zich als vuur verzamelt op ons hoofd;
Het zijn de roode bloesems der Genade;
Het zijn de bloemen van het sneeuwen Ooft,

Waarmee de Boom des Levens hangt beladen;
En 't zijn de zoete pitten en de zaden
Der zoetste Vrucht ter wereld ooit gestoofd!

KINDEREN.
Het is het stuifmeel uit de Bloem der bloemen,
De fijnste honing uit den volsten Raat,
Waarom aldoor de honingbijen zoemen
En die elk leven tot den dood verzaadt!

ALLEN.
Het is dat Bloed, waaruit wij altegader,
Als koningen en kinderen tegelijk,
Herboren zijn in éénen goeden Vader
En dus als erfgenamen van één Rijk...
.....
Aanschouwt den Mensch!!...

MANNEN VAN I.
Ook die is een verrader!

ALLEN VAN I.
Aan 't kruis met hem! - ook hij is slechts een lijk!

ALLEN VAN II.
Arm volk! Arm volk! - verleugend en bedrogen:
Aanschouw den Mensch! -

MANNEN VAN I.
Dat schouwen heeft geen nut!

KINDEREN VAN I.
De Eeuwigheid is door ons hart gevlogen!

MANNEN.
Onder zijn juk gaan we allen diep gebogen
En in zijn naam zijn wij steeds uitgeschud!

VROUWEN EN MOEDERS.
Vertrapt zijn wij en in zijn naam vertreden
Door pralers met zijn wijsheid en zijn woord,
Ontluisterd weêr door wie zijn naam beleden -
En duizend zielen zijn in ons vermoord...

ALLEN VAN I.
Neen! niets van dezen willen wij maar vrede:
Niets meer dan diep te slapen immervoort...

MEISJES VAN II.
Aanschouwt den Mensch!

MOEDERS EN VROUWEN.
Wat zullen wij aanschouwen
Dan dieper duisternis en vuiler hoon? -
Mislukte moeders wij en moede vrouwen,
Aan wie niets eerbaars is en niets meer schoon...?

MANNEN VAN II.
Vrouwen! - een nieuwe wereld gaan wij bouwen
Van wijd erbarmen en van sterk vertrouwen:
Aanschouwt den Mensch...

MEISJES VAN II.
Moeders! - aanschouwt den Zòon!!

MOEDERS.
Een Zoon is ons geboren...?

VROUWEN.
Een Kind is ons gegeven...?

MOEDERS.
Hecht zich een nieuwe vreugde in ons leven...?

VROUWEN.
Nestelt een nieuwe blijdschap in mijn schoot...?

MOEDERS.
Hij heeft de kranke riethalm opgeheven!

VROUWEN.
Hij leeft!! - hoe heerlijk leeft Hij in den dood!

MOEDERS EN VROUWEN.
O, Schoon verbond van heiligheid en zonde!

ALLEN VAN II.
Zij zien het Land al nader naderbij!

MANNEN VAN I.
Vrouwen! ontwaakt! - een droom houdt u gebonden;
Ontwaakt! ontwaakt!

MOEDERS EN VROUWEN.
Leven of droomen wij? -

ALLEN VAN II.
Aanschouwt uw Zoòn!

MOEDERS EN VROUWEN.
Wij hebben Hem gevônden!

ALLEN VAN I.
Vrouwen, gij droomt! -

MOEDERS EN VROUWEN.
Geen droom zóó schoon als Hij!!

JONGE MANNEN VAN I.
Mannen! - wij gaan opnieuw de wereld binnen,
Naardien de Dood ons niet genegen is;
Mannen! - wij gaan de wereld voor òns winnen,
En geven haar een nieuw geschiedenis!

ALLEN VAN II.
Broeders! - sluit aan: wij gaan de wereld bouwen:
Dezelfde wil, dezelfde wensch als gij!
Sluit aan bij ons, die reeds het Land aanschouwen:
Den nieuwen Mensch, de nieuwe maatschappij.

ALLEN VAN I.
Wij gaan! -

ALLEN VAN II.
De Ruiter op het Witte Paard
Is door ons aller hoofd en hart gereden:
Wij allen zijn bezeten van het zwaard,
Dat strijd baart en in 't eind' den grooten Vrede!
Maar om te strijden moet gij eerst nog lèven
En om te leven mist gij het Geloof!
Ook in u-zelf moet de oude mensch eerst sneven
Die donker is en diersch en zot op roof!

MANNEN VAN II.
Eèn wil! èen wensch beheerscht ons aller zinnen;
Eèn groot verlangen maar niet even schoon...
Eèn doel maar slechts langs eenen weg te winnen
Hier, langs het Kruis en langs den Menschen-zoon!

MANNEN VAN I.
Hoe? zouden wij op Dien een toekomst bouwen -
Daar slechts door vuur en zwaard ons deel gewonnen wordt?

MANNEN VAN II.
Zijn liefde is vuur! - dat nimmer kan verflauwen,
En met gerechtigheid gaat Hij omgord;

Maar, daar het niet genoeg is Hem te aanschouwen,
Trekt onverwijld zijn wapenrusting aan:
Den helm des heils, het schild van groot vertrouwen
En laat ons samen dan ter kruistocht gaan!
.....
Eèn strijd roept ons die nimmer werd volstreden:
Van Goed en Kwaad, van zaad weer tegen zaad,
Om hooge waarden en om schoone zeden,
Om voor den mensch: een koninklijken staat!
Ook wij gaan aan de oude aarde breken
En, in den grond, denzelfden vijand slaan,
Maar, daar geen zege is dan in dit Teeken:
Sluit u bij ons, bij onzen standaard aan!

ALLEN VAN I.
Het kruis! Het kruis! - een schrikbeeld en een schande!!

ALLEN VAN II.
Het juk waaraan éen Màn de menschheid droeg!

ALLEN VAN I.
Het kruis slaat ons de wapens uit de handen!...

ALLEN VAN II.
Sinds mèt het kruis één hand de wereld sloeg!

WOORDVOERDER.
Mannen! - wij gaan opnieuw de wereld maken
Naar ônzen zin en naar ôns ideaal:
Een vuren storm slaat over alle daken,
Een roode tong vreet eerst de wereld kaal;
En uit het puin van onrecht zal ontwaken:
De nieuwe stad, de nieuwe wereldzaal,
Waaruit wij gaan tot nieuwe levenstaken
Als nieuwe menschen met een nieuwe taal...

WOORDVOERDER VAN II.
Broeders, de kamp gaat tusschen geestelijke machten:
Het woord is niet aan vuur en niet aan staal,
Het woord is aan den geest, aan de Gedachte...
Broeders! - en aan dèn Geest is 't gansch verhaal!
.....
Gij moogt vernietigen wat gij verachtte,
En wat gestalte kreeg in steen of staal:
Het kwaad herleeft in duizenderlei krachten

En elke dag weer honderd-duizend maal...
Helpt ons het huis der broederschap herstellen
In Christus, waarin alles wordt hersteld,
Als trouwe maats en eerlijke gezellen:
Met heel uw liefde, heel uw fier geweld!
Aanschouwt den Koning - ook ùw vorst, rebellen:
Hij roept op slag u allen in het veld! -

MANNEN VAN I.
Wij zullen toezien, denken en verbeiden...

ANDEREN.
Doch haast u want de honger kwelt ons zeer...

ALLEN VAN II.
Mannen, sluit aan en strijdt aan onze zijde:
Mèt Christus en vòòr Christus gaan wij strijden!

ALLEN VAN I.
Wij zullen zien; - wij keeren morgen weer.
Harop! Harop!
De oproertrommels slaan:
De Vaan voorop,
De Vaan vooraan,
De wereld zàl vergaan!

beide speelplannen ledig - alleen de Dood staat somber boven de verwaarloosde kinderen die rond hem te spelen liggen: de meisjes met de pop, de jongens met het paard.

Een paar late gasten nog komen aan:

Vierde tafereel.

DE ZANGER.
Ik ben de zanger van het levenslied
En, puttend aan zijn allerdiepste bronnen,

Vond ik het donkerste verdriet:
Het Leven heeft mij schreiend overwonnen!

DE DOOD.

Zanger, rijs op! opnieuw begonnen
En vang het leven in zijn vollen stroom
En ruisch en zing gelijk een boom:
Het Leven heeft één melodie te min.

DE PHILOSOOF.

Ik heb der dingen diepste zin
Meest in mijzelf bespied;
Het leven gaf mij geen gewin
En ik het leven niet;
Het was voor mij een duistere alkoof
En ik voor hem een philosoof...
Nu zoek ik dóor het leven heen
Het beetje wijsheid dat er scheen;
En wat het peinzen mij niet gaf
Vraag ik den Dood...

DE DOOD.

Dàar is je graf!!

Vijfde tafereel.

het spel der onnoozele kinderen - de Dood staat en schouwt het aan; de speelman begeleidt het op de luit en van boven, uit het tweede speelplan, daalt langzaam Emmanuel met het Lam en blijft boven de Dood op 't spel der kinderen toedien. Meisjes spelen met een verfomfaaide pop en de jongens met een gammel paard tot zich ook bij de meisjes scharen.

DE MEISJES.

Ons kindje heeft het vèel te koud:
Het is gekleed in lompen,
Zijn voetjes gaan op klompen,
Zijn klompjes zijn van hout;
Geen melk meer in de kamer,

Geen brood meer in de kast:
Een ander, een voornamer
Heeft heel de melk verbrast!

JONGENS.

Ons paardje is zoo oud, zoo moe.
Versleten zijn zijn beenen,
Zijn staartje is verdwenen,
Zijn oogen vallen toe;
Het was een goede draver
Maar kreeg te weinig brood,
Een ander vrat de haver:
Toen ging ons paardje dood!

EEN MEISJE.

Wanneer ons kindje sterven gaat,
Waarmee zal ik het kleeden?

ALLEN.

Met bloemekens van vrede
En gouden dageraad!

EEN MEISJE.

Het heeft zooveel geleden,
Het heeft niet veel gebaat,

ALLEN.

Ons Kindje schreit om vrede
En wil wel van de straat.

EEN MEISJE.

En als ons kind gestorven is
Hoe zullen wij het sieren?

ALLEN.

Met klavertjes van vieren
En hemelsch oeverlisch:
Dàn gaan wij het begraven
Met zijn geschiedenis,
Dan weten enkel raven
Waar het begraven is.

EMMANUEL.

Als ik mijn liefste lam ben kwijt,
Ga ik de wereld over

En zoek door alle lover
Het lam, dat naar mij schreit;
En heb ik het gevonden
Dan ben ik o! zoo blij,
Dan heel ik al zijn wonden
Met alle artsenij.

En als mijn liefste schaapje blaat,
Waarmee zal ik het sieren?

ALLEN.
Met roode anjelieren
En gouden dageraad.

EMMANUEL.
En 'k neem het op mijn schouder
En draag het door den wind
Al guldener, al gouder:
Naar waar de Dag begint!

ALLEN.
Wij willen graag jou schaapjes zijn,
Als jij met ons wilt spelen;
Wij willen alles deelen:
Ons brood en onze wijn;
Maar onze wijn is bitter
En heeft zoo'n vreemde schijn,
Maar, broer, ons brood is witter
Dan witte handen zijn!

EEN JONGEN.
Als ik jou liefste schaapje was
Waarmee zou jij me spijzen?

ALLEN.
Met rapen en radijzen,
Met bladeren en gras?

EMMANUEL.
Ik zou mijn schaapje weiden
Langs eenen diepen stroom
En slapen zij aan zijde
Onder een hoogen boom.

EEN MEISJE.
Als ik je liefste lam dan ben
Hoe zal je mij wel noemen?

ALLEN.
Met alle witte bloemen
En namen die je ken? -

EMMANUEL.
Ik zou mijn lam dan zeggen
Waarom het schaapje heet
En 't om mijn schouders leggen
Gelijk een kleed!

EEN JONGEN.
En valt een groote wolf mij aan
Daarginder op de heide:
Zal jij me dan bevrijden,
Den wolf terneder slaan? -

EMMANUEL.
Dan zal ik met mijn handen
Voor mijn lief lam gaan staan,
Den wilden wolf aanranden
Of aan hem ondergaan!

MEISJES.
Als wij je kleine schapen zijn
Dan gaan wij ook verloren,
Zal jij ons roepen hooren
Zoo ver in de woestijn? -

EMMANUEL.
Hèel ver en dan nog verder,
Veel dieper dan elk diep
Zoekt overal de herder
Het lam dat om hem riep!

JONGENS.
Als wij je kleine schapen zijn
Dan loopen wij door dorens,
Dan stooten wij met horens
En doen je groote pijn! -

EMMANUEL.
Ik zal mij niet beklagen,
Maar lijdzaam als een lam
De groote pijn verdragen
En stàan als Abraham!

ALLEN.
Wanneer wij ziek van wonden zijn,
Waarmee zal jij ons zalven?
Met olie en met malven
Met alle medicijn? -

EMMANUEL.
Dan zal ik jullie kleeden
En wikkelen in de vacht
Van 't Lam, dat lèvend, vrede -
En stèrvend balsem bracht!

ALLEN.
Dan willen wij je schaapjes zijn
Als wij je niet vervelen,
En eeuwig met je spelen
En deelen brood en wijn;
Maar onze wijn is bitter
En heeft zoo'n vreemde schijn
Maar, broer! - ons brood is witter
Dan witte handen zijn!...
Maar zeg ons toch vanwaar jij kwam,
Jij, herder met je zoete lam
En waar je wel mag wonen?

EMMANUEL.
Ik kom uit 't land der Nedermaas
En woon in 't huis van Sint Servaas:
In Tricht de Stad - de Schoone...

ALLEN.
Is in dat huis een groote zaal
En plaats voor ons voor allemaal
En zouden wij daar passen? -

EMMANUEL.
Daar staat een witte disch gedekt
En voor wie vuil zijn en bevlekt
Ook water, om te wasschen! -

MEISJES.
Ons kind is dood!

JONGENS.
Ons paard kapot!
Het kon zoo dapper draven!

MEISJES.
Ons kind is bij den Lieven God...

JONGENS.
De Dood mag hen begraven!

SAMEN.
Nu volgen wij het zoete Lam,
Dat tot ons in de wereld kwam
En gaan voor eeuwig wonen:
Naar 't goede land der Nedermaas
In 't groote huis van Sint Servaas
In Tricht de stad, - de schoone...

dan gaan zij, Emmanuel voorop, langzaam naar het tweede speelplan tot bij het kruis - achter hen aan de zanger. Dan neemt de Dood de doode pop in de eene en 't kapot paard in de andere band en spreekt:

DE DOOD.
Een doode pop... een gammel paard...
En slechts als zinnebeelden waard
En povere gegevens
Van wat gij, Leven, smadelijk misdeed
Aan duizenden van kleine levens
Tot àl te broos een hemelsch speelgoed u gegeven!
Aanschouwt uw leed, dat speelgoed heet...
Een doode pop... een gammel paard
En zegt mij niet: het is niets waard
Als ik het heilig heb verklaard
En God het heeft verheven,
Sedert de arme hondjes derven
De kruimels van uw disch- en sterven

Daar er geen eten is.

.....

Na dit vermaan, mijn christelijk gehoor,
Door de eenen min, door andren meer verstaan
Neig ik het oor
En hoor de gansche wereld door
De oproer-trommels gaan.
't Is steeds dezelfde zonde, om steeds dezelfde waan
Een recht dat wordt geschonden, een plicht tekort gedaan:
Een lont is gauw gevonden
En vuur op slag te slaan
En soms, in één seconde, wordt roekeloos verdaan
Wat in geen duizend stonden
Meer op kan staan! -
- Wat hebben gròote monden
Al niet een kwaad gedaan! -
Het Leven is de schijf, waarop zij mikken,
De ziel altijd de roos,
En ik, die wereloos
Den droeven buit tot brakenstoe moet slikken,
Hun hond en onderdaan...
Daar dragen zij de vruchten van hun zonden,
De vloek van hun verbond
Mij reeds ten offer aan.

DE OPROERLINGEN.

Harop! Haraf!
De doodentrommels slaan,
De Dood voorop,
De Dood vooraf -
Wij gaan vergaan! vergaan!!

Zesde tafereel.

de oproerlingen leggen de slachtoffers van den opstand aan de voeten van den Dood - vullen verward het eerste speelplan. De kruistochters nemen rustig hun plaatsen in rond het Kruis en vullen het tweede speelplan.

DE WOORDVOERDER.
Tot voor uw voeten, Dood, terug geslagen
Is nu geen uitkomst meer! -

JONGEREN.
De wereld brandt!!

MANNEN.
Het is een droeve zege die we' aandragen, -
Een diepe schuilplaats, die wij vragen in ùw land!

DE DOOD.
Aanschouwt den Mensch! - wat hebt gij Hèm te vragen?

JONGEREN.
Den vrede!!

ANDEREN.
En een schuilplaats in zijn hand...

JONGEREN.
De wereld wordt door vuur niet overwonnen!

ANDEREN.
De wereldzaal uit bloed niet opgebouwd!

ALLE KRUISTOCHTERS.
Alleen de liefde van de Zon der zonnen
Verwint de wereld! Uit haar bloed is elk behoud!

MANNEN VAN I.
Wij willen van dien Menschen-Zoon niets weten!

JONGEREN.
Er is geen uitweg meer!

ANDEREN.
De wereld brandt!!

MANNEN.
Wij willen vrede... of wij willen eten -
En in de maatschappij een plaats - een stand!

KRUISTOCHTERS.
De vrede en het brood en elke bete -
En alle leven, broers, is in zijn Hand...

JONGEREN.
Wij willen méér van dezen Koning weten!

ANDEREN.
Hoe komt gij, mannen, zoo op Hem gebeten?

ALLE JONGEREN.
Wij willen mèt het Leven: - land!!

OPROERLINGEN.
Zult gij den smaad, ons aangedaan, vergeten: -
Ons aangedaan door zijn naam en geweld? -

JONGEREN.
Als in zijn Naam weer alles wordt hersteld:
Uit macht van liefde, die geweld mag heeten...?

KRUISRIDDERS.
Vraagt het den Mensch!

JONGEREN.
Wat zegt gij van den Held?

DE WOORDVOERDER VAN II.
Dat wij uit Hem de rechte bouwstof houwen
En alle ertsen delven en metaal
Om naar getal en maat de wereldzaal te bouwen
En in die wereld plaats voor allemaal

DE WOORDVOERDER VAN I.
Niet kwaad! niet kwaad! - als gij u niet vergiste:
Wat hebt ge' in twintig eeuwen wel volbracht...?

DE WOORDVOERDER VAN II.
Omdat wij twintig eeuwen, broers, uw werkkracht misten,
En twintig eeuwen, broers, op u hebben gewacht!
Dit is het uur - en daar is geen ontkomen! -
Om hand in hand en kracht aan kracht te staan,
Om, eindelijk ontbonden van uw droomen,
De handen aan het groote werk te slaan!

JONGEREN.
Mannen, sluit aan: een kans is licht te wagen!

OPROERLINGEN.
Wij? - buigen voor het Leven, dat ons heeft verslagen...?

DE DOOD.
Wat bukt gij voor den Dood, die u verslaat?!

OPROERLINGEN.
Wij? - knielen voor een kruis en God behagen...?

DE DOOD.
Wat kruipt gij dan om vrede, die niet baat?!

KRUISRIDDERS.
Broers! wij zien land! Broers! wij zien dageraad!

OPROERLINGEN.
Een handvol volk: voor welk een strijd en welk een taak!?

KRUISRIDDERS.
Een sterke macht heeft Gideon verslagen!

JONGEREN.
Die streed voor God!

KRUISRIDDERS.
Ook dèze is Gods zaak? -
Ook ôns ter zijde zullen Heiligen ontwaken
En voor ons uit: in wapenen van licht!

OPROERLINGEN.
De Heiligen slapen, zwijgen en verzaken! -
Met oogen, als de eeuwen, diep en dicht...

KRUISRIDDERS.
Met oogen, die het Vuur der Godheid dronken
En niets dan vuur en vonken zijn en licht!

OPROERLINGEN.
Zij liggen eeuwen onder ons verzonken...

KRUISRIDDERS.
Zij worden aan ons roepen ôpgericht!
Servaas van Tongeren die slaapt in Tricht,
Met alle jongeren die naast Hem nederstreken
Om hemelvoedsel in de wereldwei!

OPROERLINGEN.
Zijn oogen zijn van steen! -

KRUISRIDDERS.
Zij zullen openbreken
Als steenen bloesems uit een steenen Mei!

OPROERLINGEN.
Zijn lippen zijn versteend!

KRUISRIDDERS.
Zij zullen spreken,
En luider dan vóór 1500 jaar:
Dat er geen vrede is dan in dàt Teeken,
Dat er geen redding voor de wereld is dan - dààr!

JONGEREN.
Wanneer de Heiligen ontwaken - zal ik zien!

ANDEREN.
Wanneer de Heiligen ontwaken - zal ik hooren!

OPROERLINGEN.
En als ze ontwaken zullen wij... misschien
Gebroken worden en uit nood geboren! -

Want wij zijn steenen en ons hart versteend
En als Servaas en niet zijn dor gebeent'
Ons door een groote glorie zou verbrijzen,
Zullen, vermorzeld, we' uit ons puin verrijzen -
Als menschen weer van vleesch en bloed - in 't Licht!
't Gaat steen om steen: een hard, steenen gericht.

KRUISKINDEREN.
Voorwaar! Voorwaar! nu gaàn de steenen spreken!

ANDEREN.
Voorwaar! Voorwaar! nu môet de Dag aanbreken!

SAMEN.
Servaas wij roepen u die waakt in Tricht!

KRUISRIDDERS.
De Goedheid van den Vader lijdt geweld,

KRUISTOCHTERS.
De Godheid van den Zoon wordt weer misprezen,

KRUISKINDEREN.
De vrede in den Geest moet weer hersteld! -

OPROERLINGEN.
Roept luider!

ANDEREN.
Hij slaapt dieper dan zij vreezen -

ALLEN.
Servaas van Tricht! - wij komen in den nood
Der tijden naar uw huis om Brood!

OPROERLINGEN.
Om Brood!!

KRUISKINDEREN.
Vader, wij komen bidden om den vrede,
Waarvoor gij in de wereld hebt gestreden!

ALLEN.
Heilige, wij roepen U: uit u zijn wij geboren;
Vader, wij smeeken U! -

OPROERLINGEN.
Hij heeft geen ooren! -

ANDEREN.
Roept! Roept nôg luider, want gij roept niet goed.

KRUISRIDDERS.
Strijder, verhoor ons! nu de wereld brandt!

KRUISTOCHTERS.
Belijder, hoor ons! nu het Godsrijk bloedt!

ALLEN.
In naam des Vaders - hef, Servaas, de hand!
In naam des Zoons - het uur is nu gekomen!
In naam des Geestes - vader! op ten strijd...

OPROERLINGEN.
Het huis blijft dicht! - stil als de eeuwigheid!

ALLEN.
In naam van Haar, die ons als Zeestar leidt!
In naam van Pius! - Paus in Rome!

OPROERLINGEN.
Geèn antwoord! niet èen stem! niet één, niet één:
Het huis blijft stom en Sint Servaas een steen!!

ALLEN.
Servaas ontwaakt! Servaas ontwaakt in Tricht!!

JONGEREN.
Aanschouwt! Aanschouwt!...

ANDEREN.
De vensters worden licht!

ALLEN.
De Heilige is lichtend opgerezen...
En aarde en hemel weerlicht van zijn wezen...

OPROERLINGEN.
Wanneer de beenderen der Heiligen bloeien gaan
Breekt voor de wereld weer een nieuwe lente aan!

ALLEN.
De Heiligen zijn ontwaakt! God zij geprezen!!

Zevende tafereel.

derde speelplan: De Sint Servaas-Kerk zelf. Het Godshuis zwelt van muziek en licht en, onder het luiden van alk klokken, treden de Hei-

ligen naar buiten in schoone paramenten: Servaas met alle heiligen die met hem rusten. Deze vullen den ommegang boven de absis terwijl in de kerk de invitatoria en de psalm gedongen worden der Metten uit het Officie der Belijders.

Alle torenvensters en galmgaten worden licht, dragen Engelen, wimpels en vanen en eindelijk spreekt de machtige stem van Servaas:

SERVAAS.
Mijn kinderen, erfgenamen van mijn huis,
Wat vraagt gij van Servaas, die leeft en waakt!

ALLEN.
De eenheid nu van allen in het Kruis,
Nu, Vader, onder ons de wereld kraakt!

SOMMIGEN.
Het Schip van Petrus loopt in een orkaan!

ANDEREN.
De Hunnen vallen weer uw schaapstal aan!

SERVAAS.
Kinderen! wij waken - en de dag is heet:
Dat allen in de Ark verzaam'len zullen,
Dat zich haar kameren met glorie vullen
En zij met heerlijkheid gansch wordt omkleed.
Bouwt! Bouwt de Ark - en geeft haar ruime zalen;
De stormen gaan voorbij: reeds doemt het Land -
De Liefde leeft en die gaat zegepralen:
Kinderen, wij varen rustig in Gods Hand.
Ook slapend waakt en bloeit ons trouw Gebeente
En onze geest is eeuwig bij ons deel
En krijgt gestalte in stemmen en gesteenten
En biddend binden wij het schoon geheel
Van aarde' en hemel, God en mensch te samen.
En allen worden kinderen en erfgenamen
Van Christus vrede' in Christus maatloos Rijk.
En er zal arbeid zijn en voedsel tegelijk
Voor allen, hetzij koning, knecht of kind,
Daar één verbond hen allen samenbindt:
In ééne liefde, die gèen macht kan breken,
In één gerechtigheid en in één Teeken -
Aan één weerbarstigen maar goeden moedergrond.

Het leven zal zich op den mensch niet wreken
Wanneer de mensch eerst niet het leven wondt!
Herstelt den mensch! is u tot taak gegeven -
Herstelt den mensch en gij herstelt het leven
En mensch en leven worden weer verweven
Tot ééne goedheid en tot één verbond,
In Die ons Licht, ons Brood is en ons Leven! -

Dan zal de stof u onderworpen zijn
En niet de stof u als haar slaaf regeeren
En zij zal vruchtbaar zijn aan brood en wijn
En hare vruchten zullen zich vermeeren; -
En er zal vrede zijn, daar, wat geteeld
Wordt in dièn geest en door de hand ontgonnen,
In dezen geest aan allen wordt verdeeld
En in de hand, die alles heeft gewonnen!

Broeders, wij waken; bouwt dààr waar gij staat
Want waar gij staat begint *de daad!*

ALLEN.
De daad!!

SERVAAS.
Gij zijt het zaad, dat uit de handen waait
En sterven moet; -

ALLEN.
En gij: de hand die zaait!

SERVAAS.
Gij zijt de tarwe van de dageraad; -

ALLEN.
En gij de landman, die haar gadeslaat!

SERVAAS.
Gij zijt het graan, dat warm en geuren-zwaar
Tot bloem en bloesem wordt; -

ALLEN.
En gij: de molenaar!

SERVAAS.
Gij zijt de witte bloem van alle leed; -

ALLEN.
En gij de zuurdeeg en de hand die kneedt!

SERVAAS.
Gij zijt het brood, dat, in de melk geweekt,
Tot voedsel wordt; -

ALLEN.
En gij, de hand die 't breekt!

SERVAAS.
Gij zijt het leven en het nieuwe aanschijn
Der aarde; -

ALLEN.
Gij zult hare blijdschap zijn!

SERVAAS.
Gij zijt de bouwstof, wij zijn de getallen;
Waar gij de maten zijt, zijn wij de maat;
Van uwe stad, zijn wij de sterke wallen
En God de Zon, die nimmer ondergaat!
Het leven roept, de arbeid roept nu allen -

DE OPROERLINGEN.
Ook ons? -

SERVAAS.
Ook u, mijn broeders! - tot *de daad:*
De wereld vàlt met u of staat!

ALLEN.
Hij stàat!!

SERVAAS.
En voor u allen rijst het steile kruis
Als laatste mijlpaal naar het vaderhuis.

OPROERLINGEN.
Wij naderen!...

ANDEREN.
Wij zijn het zéér genaderd...

SERVAAS.
Maar, voor het kruis u in zijn kracht vergadert,
Wat vraagt gij van het kruis? -

ALLEN.
Den vrede door het Zwaard!!

SERVAAS.
Volgt dan den Ruiter op het Witte Paard
Als helden, die de nieuwe aarde maken
En laat in u - de heiligen ontwaken!
Voor Christus onzen Koning.

ALLEN.
God wil het! - Amen!

Lied voor den nieuwen kruistocht.

Harop! Harop!
De Heiligen ontwaken:
Servaas voorop - Servaas vooraan
Wij gaan de wereld maken!
Voor Christus den Koning - sluit aan!
God wil het! God wil het - wij gaan!

De trommels slaan!
Wij gaan de wereld binnen:
Het kruis voorop - Het kruis vooraan
En haar voor Christus winnen -
Voor Christus den Koning - sluit aan!
God wil het! God wil het! - wij gaan!

Trompetten gaan!
Wij gaan den Satan breken:
Het kruis voorop - Het kruis vooraan -
Verwinnen in dit Teeken!
Voor Christus den Koning - sluit aan!
God wil het! God wil het! - wij gaan!

Epiloog.

DE DOOD.

't Is uit!
Gij hebt een schouwtooneel aanschouwd
Waarin, naar best vermogen,
Het wereldbeeld in beelden werd herbouwd
En ook zijn zin en tegenzin gewogen; -
Doch - zooals ik op dit tooneel
De Dood slechts in een spiegel speel -
Is heel dit spel van Goed en Kwaad,
Van ondergang en dageraad
De Spiegel slechts van het gelaat
Der Aarde...
Die spiegel krijgt pas waarde
Wanneer gij, diep in hem gekeken,
En onverbloemd, o Menschheid, de gebreken
En fouten ziet van 't geestelijk toilet,
Waarin gij eenmaal moet verschijnen
Voor Hèm, Die, naar zijn groote Wet,
Zich-zelve ziet in al de Zijnen -
En naakt u voor zijn spiegel zet!
Dies! - voor de Dood u zal verrassen
- Hij kan nog ver, Hij zal reeds in U zijn -
Maak uw toilet, o Mensch! en ga u wasschen
Aan de Fontein, die, midden op het plein
Der wereld springt tot afwassching van zonden.
Want, wat het Leven heeft geschonden
Wordt weêr door Boete rein! -